

บทที่ 2

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

เพื่อเป็นพื้นฐานในการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพของครูคณิตศาสตร์กับนักเรียน แรงจูงใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กรุงเทพมหานคร" ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. สัมพันธภาพของครูคณิตศาสตร์กับนักเรียน
  - 1.1 ความหมายของคำว่า "สัมพันธภาพ"
  - 1.2 สัมพันธภาพของครูคณิตศาสตร์กับนักเรียน
  - 1.3 การสร้างสัมพันธภาพ
2. แรงจูงใจ
  - 2.1 ความหมายของแรงจูงใจ
  - 2.2 ทฤษฎีแรงจูงใจ
  - 2.3 ประเภทของแรงจูงใจ
  - 2.4 การสร้างแรงจูงใจ
3. สัมพันธภาพของครูกับนักเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
4. แรงจูงใจของนักเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

สัมพันธภาพ ของครูคณิตศาสตร์กับนักเรียน

ความหมายของคำว่า "สัมพันธภาพ"

มีผู้ให้ความหมายของคำว่า "สัมพันธภาพ" ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพุทธศักราช 2525 (2525 : 809) ได้ให้ความหมายว่า "สัมพันธภาพ หมายถึง ความผูกพัน ความเกี่ยวข้อง"

คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good 1973 : 487) ได้ให้ความหมายว่า "สัมพันธภาพหมายถึงการเกี่ยวข้องกันในลักษณะการที่เฉพาะ ซึ่งเป็นพื้นฐานในการถ่ายทอดการฝึกต่าง ๆ "

ดังนั้น สัมพันธภาพมีความหมายโดยสรุปได้ว่า เป็นความผูกพันหรือความเกี่ยวข้องที่มีต่อกัน

สัมพันธภาพของครูคณิตศาสตร์กับนักเรียน

เป็นที่ยอมรับกันว่า สัมพันธภาพของครูกับนักเรียนนั้น เป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากกระบวนการจัดการเรียนการสอนครูและนักเรียนเป็นบุคคลที่ต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน ซึ่งรวมถึงพฤติกรรมที่ครูแสดงต่อนักเรียน ในด้านการเรียนการสอนนั้น เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การศึกษามีประสิทธิภาพตรงตามวัตถุประสงค์ ดังที่ ลีแลนด์ พี แบริดฟอร์ด (Leland P. Bradford 1960 : 116-120) สนับสนุนว่า กระบวนการเรียนการสอนเป็นการติดต่อกันระหว่างบุคคล ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ซึ่งอยู่ในรูปของการกระทำ และคุณลักษณะของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งย่อมมีอิทธิพลต่อฝ่ายตรงกันข้าม ครูและนักเรียนจะต้องมีความสัมพันธ์กันตลอดเวลา เพราะการเรียนการสอนเป็นกระบวนการแห่งการร่วมมือกันระหว่างครูกับนักเรียน ในบรรยากาศที่ครูและนักเรียนต่างเข้าใจและเป็นกันเอง (เปร์ริ่ง กุมุท 2504 : 24) และจากการศึกษาของ เพอร์ซิวัล เอ็ม ซิมมอนด์ (Percival M. Symonds 1955 : 301-308) ที่ได้ศึกษาถึงคุณลักษณะของครูที่ดีโดยให้นักเรียนระดับชั้น 7, 8 และ 9 จำนวน 453 คน ประเมินครูที่สอนในโรงเรียนจำนวน 32 คน ว่าเป็นครูที่ดีหรือไม่ดี ครูเหล่านี้ได้รับการ คัดเลือกจากนักเรียนเอง หลังจากนั้นให้ผู้สังเกตการณ์ 17 คน ทำการ

สังเกตครูเหล่านั้น ขณะที่สอน พบว่า คุณลักษณะของครูที่ดีและไม่ดีในสายตาของนักเรียนนั้นมีความแตกต่างกัน คือครูที่ดีมีลักษณะที่อบอุ่น เป็นกันเอง มีความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน ครูจะเข้าใจถึงความต้องการของนักเรียน พร้อมทั้งยอมรับในความแตกต่างของแต่ละบุคคล ครูจะอดทนต่อความผิดพลาดของนักเรียน มีความเห็นใจและให้กำลังใจแก่นักเรียน กระตุ้นให้รู้จักตัดสินใจ รู้จักทำงานด้วยตนเอง พฤติกรรมของครูจะคงเส้นคงวาเสมอ แต่ครูที่ไม่ดีนั้น จะไม่มีความรักความสนใจ และไม่จกจำชื่อนักเรียนในห้องเรียน ครูมักจะจับผิดนักเรียนเสมอ ไม่เคารพในความเป็นเอกัตบุคคลของนักเรียน เลือกที่รักมักที่ชัง และมีความเย็นชา ไม่ใกล้ชิดกับนักเรียน นอกจากนี้ สอดคล้องกับ ก่อ สวัสดิพิพาณิชย์ (2506 : 154) ได้นำผลการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะของครูที่นักเรียนชอบ ตามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 12 จำนวน 12,000 คน ในประเทศสหรัฐอเมริกาว่า ลักษณะของครูที่เด็กชอบมากที่สุดได้แก่ ครูที่มีทัศนคติประชาธิปไตย และให้ความร่วมมือกับนักเรียนเป็นอย่างดี มีความเมตตาและเอาใจใส่นักเรียนเป็นรายบุคคล มีความอดทน มีความสนใจอย่างกว้างขวาง มีลักษณะท่าทางและมารยาทอันงดงาม มีความยุติธรรม ประพฤติตนเหมาะสมและสม่ำเสมอ รู้จักยกย่องชมเชยเมื่อเด็กทำดี นอกจากนี้ สำหรับในประเทศไทย มัดหนา ปิยะมาตา (2511 : 98-99) ได้ทำการสำรวจลักษณะต่าง ๆ ของครูในจังหวัดพระนครธนบุรี และพบว่า คุณลักษณะต่าง ๆ ของครูในด้านที่ดีมีดังนี้คือ การสอนดี มีเหตุผลเป็นประชาธิปไตย มีความเมตตากรุณา ให้ความสำคัญแก่นักเรียนได้ มีความยุติธรรมชัดเจน มีสัมพันธภาพที่ดีกับนักเรียน ส่งเสริมให้กำลังใจยกย่องนักเรียน

จากที่กล่าวมาแล้วแสดงให้เห็นว่า ครูคณิตศาสตร์ ควรจะมีสัมพันธภาพอันดีกับนักเรียนนั่นเอง ดังนั้นสัมพันธภาพระหว่างครูคณิตศาสตร์กับนักเรียนหมายถึง การปฏิบัติของครูคณิตศาสตร์ที่แสดงแก่นักเรียน เป็นการแสดงออกของครูในด้านการให้ความรัก ความเอาใจใส่ ความเข้าใจ การยอมรับ การส่งเสริมให้กำลังใจ ความใกล้ชิดสนิทสนม ความยุติธรรม และการลงโทษอย่างมีเหตุผล

การสร้างสัมพันธภาพ

ในปัจจุบันนี้ ห่วงการศึกษาและวงการทั่วไปยอมรับแล้วว่า การมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ย่อมทำให้อยู่ร่วมกัน และทำงานให้ได้ผลดีพร้อมทั้งมีความสุข ในโรงเรียนก็เช่นเดียวกัน การมี

สัมพันธภาพที่ดีต่อกันระหว่างครูกับนักเรียนจะมีส่วนช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน และการพัฒนาความเจริญในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์และสังคม ดังเช่น หลุยส์ แอล ไทเลอร์ (Louis L. Tyler 1964 : 112-117) ได้ศึกษาสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนในอุดมคติพบว่า สัมพันธภาพที่ดีในอุดมคตินั้น ครูต้องมีการสื่อความเข้าใจที่ดีกับนักเรียน เป็นมิตรที่ดี ให้ความรักความเอาใจใส่ มีความเข้าใจและยอมรับนักเรียน ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ คาร์ล โรเจอร์ (Carl Roger 1969 : 157-164) นักจิตวิทยา มีความเห็นว่า การจัดการเรียนการสอนควรคำนึงถึงการสร้างสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน ความคิดความรู้สึกและท่าทีที่มีต่อกัน สิ่งเหล่านี้ควรได้รับความสนใจเท่าที่ควร ในการดำเนินการสอนนั้น ครูจำเป็นต้องพยายามจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ ครูจึงต้องหาวิธีการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับศิษย์กับนักเรียน เพื่อช่วยเสริมสร้างและพัฒนาความเจริญงอกงามทางสติปัญญาและด้านอื่น ๆ ให้แก่นักเรียน การที่จะสร้างสัมพันธภาพกับนักเรียนนั้น ครูเป็นบุคคลสำคัญ จากการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนทั้งในประเทศและต่างประเทศ อาจสรุปได้ว่า ถ้าครูจะสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับนักเรียนแล้ว ครูต้องมีความเมตตาปราณี ความเป็นมิตรและความจริงใจต่อนักเรียน ใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของนักเรียน รู้จักการพูดให้กำลังใจและส่งเสริมความก้าวหน้าของนักเรียน มีความยุติธรรม (พนัส หันนาคินทร์ 2524 : 239)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นว่า การสร้างสัมพันธภาพนั้น ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ โดยที่ครูจะต้องแสดงให้นักเรียนเห็นได้ชัดเจน ครูจะต้องยอมรับและเข้าใจ มีความเป็นกันเอง ตลอดจนส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักพึ่งตนเอง ให้กำลังใจ ให้โอกาสกับนักเรียนในการพยายาม แสดงความสามารถออกมาอย่างเต็มที่

แรงจูงใจ

ความหมายของแรงจูงใจ

ในเรื่องเกี่ยวกับแรงจูงใจ (Motivation) นั้น ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่านด้วยกัน ดังนี้

เอนกกุล กรีแสง (2520 : 144) ได้ให้ความหมายแรงจูงใจว่า "เป็นการกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมและการควบคุมพฤติกรรม ซึ่งทำให้คนเราแสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าอย่างเดียวกันไม่เหมือนกัน หรือทำให้คนบางคนมีพฤติกรรมไม่เหมือนเดิม"

ประสาธ อิศรปริศา (2521 : 15) ให้ความหมายของแรงจูงใจว่า "เป็นภาวะที่อินทรีย์ถูกกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรม เป็นพฤติกรรมที่มีแนวทางอันแน่นอน มีทิศทางและมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กันไม่ขาดตอน เพื่อจะมุ่งสู่เป้าประสงค์ที่ตนปรารถนา"

ปราณี รามสูต (2528 : 116) ให้ความหมายของแรงจูงใจว่า "แรงจูงใจคือองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ช่วยเพิ่มพลัง เพิ่มความกระฉับกระเฉงให้กับพฤติกรรมที่นอกเหนือไปจากสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นธรรมดา ทำให้พฤติกรรมที่แสดงออกไปมีทิศทางหรือมีจุดหมายปลายทาง"

เอกเวิร์ค เจ เมอร์เรย์ (Edward J. Murray 1964 : 10) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจว่า "แรงจูงใจเป็นองค์ประกอบภายใน ซึ่งกระตุ้นหรือนำทางหรือเป็นตัวรวมพฤติกรรมต่าง ๆ ไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ และเราจะอนุมานเกี่ยวกับแรงจูงใจได้จากพฤติกรรมที่แสดงออกมา"

จอห์น พี ดีเซกโก (John P. DeCecco 1968 : 160) ให้ความหมายแรงจูงใจว่า "เป็นตัวประกอบต่างๆ ที่เป็นแรงผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรม"

วิลเลียม เอฟ กลูเอ็ค (William F. Glueck 1982 : 138) ให้ความหมายแรงจูงใจว่า "หมายถึงสภาวะภายในของบุคคลซึ่งจะเป็นตัวกำหนดทิศทางและระดับของพฤติกรรม ทำให้การทำงานของแต่ละบุคคลมีพลังมากขึ้น และดำเนินเรื่อยไปอย่างต่อเนื่องจนบรรลุความต้องการของคน "

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปความหมายของแรงจูงใจว่า เป็นการกระตุ้นหรือเร้าเพื่อช่วยให้การกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งสำเร็จบรรลุเป้าหมาย

ทฤษฎีแรงจูงใจ

ทฤษฎีแรงจูงใจ เป็นแนวความคิดหรือคำอธิบายที่ว่าด้วยการเกิดแรงจูงใจในบุคคล ซึ่งนักจิตวิทยามีความเชื่อในทฤษฎีแรงจูงใจโดยแบ่งเป็น 5 ทฤษฎี (ปราณี รามสูต 2528 : 125-127)

1. ทฤษฎีแรงจูงใจที่เนื่องมาจากความต้องการ (The Need Drive Incentive Theory) ทฤษฎีนี้มีแนวคิดที่ว่า แรงจูงใจเกิดจากความต้องการของร่างกาย ซึ่งจะทำให้เกิดแรงขับขึ้น และแรงขับจะกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง อันจะนำไปสู่จุดหมายหรือเครื่องล่อใจ เมื่อความต้องการได้รับการตอบสนองแล้ว บุคคลเกิดความสบายใจ แรงขับก็หมดไป ตัวอย่างเจ้าของความคึกคักก็คือ อับราฮัม เอช มาสโลว์ (Abraham H. Maslow)

2. ทฤษฎีแรงจูงใจที่เนื่องมาจากสิ่งเร้า (Cue-Stimulus Theory) ทฤษฎีนี้เห็นว่า แรงจูงใจเกิดจากสิ่งเร้าภายนอกมากกระตุ้นบุคคลให้กระทำพฤติกรรมหรือกิจกรรมใด ๆ นั่นก็คือทฤษฎีนี้เชื่อว่าสิ่งเร้าเป็นตัวควบคุมพฤติกรรม ตัวอย่างเจ้าของแนวคิดตามทฤษฎีนี้ก็คือ นักจิตวิทยากลุ่มพฤติกรรมนิยม ซึ่งนอกจากจะให้ความสำคัญกับสิ่งเร้าแล้ว ก็ยังเน้นความสำคัญของการใช้ตัวเสริมพลังหรือตัวเสริมแรงด้วย ว่าทำให้เกิดพฤติกรรมที่มีความคงทนถาวรขึ้น

3. ทฤษฎีแรงจูงใจที่เนื่องมาจากสภาพอารมณ์ (Affective Arousal Theory) เป็นทฤษฎีที่อธิบายแรงจูงใจในการเกิดพฤติกรรมว่า บุคคลมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมเพื่อให้เกิดความพอใจและความสุขใจ และพยายามหลีกเลี่ยงการกระทำพฤติกรรมที่จะก่อให้เกิดความคับข้องใจ เกิดความรำคาญใจ และเป็นทุกข์ ดังนั้นตามความเห็นของทฤษฎีนี้ อารมณ์เป็นตัวควบคุมพฤติกรรม ตัวอย่างนักจิตวิทยาที่เชื่อในเรื่องนี้ ได้แก่ วอลลเตอร์ บี แคนนอน (Walter B. Cannon) และ แอล เฟสทิงเกอร์ (L. Festinger)

4. ทฤษฎีแรงจูงใจที่เนื่องมาจากการประเมินผลพฤติกรรม (Cognitive Theory) แนวคิดของทฤษฎีนี้ ก็คือ พฤติกรรมที่ถูกจูงใจให้กระทำในปัจจุบัน หรือตั้งใจว่าจะทำในอนาคต ขึ้นอยู่กับผลของพฤติกรรมที่เคยทำมาแล้ว ทฤษฎีนี้เน้นในสิ่งที่มองไม่เห็นหรือสังเกตเห็นได้น้อย เช่น ความคิดระดับความทะเยอทะยาน ความสำเร็จ ซึ่งเป้าหมายของคนที่ขึ้นอยู่กับระดับความหวังหรือความทะเยอทะยาน ถ้าหากมีความทะเยอทะยานสูงก็ตั้งเป้าหมายไว้สูง และเมื่อบรรลุเป้าหมายได้ ก็พอใจที่ได้รับความสำเร็จนั้น ระดับความทะเยอทะยานของคนในสถานการณ์หนึ่งๆ ขึ้นอยู่กับ การรับรู้และเข้าใจงานที่ทำ ความสามารถที่จะทำงาน ความสำเร็จหรือล้มเหลวที่อาจจะได้รับ ถ้าเคยทำงานใดสำเร็จมาก่อน แล้วมาทำงานที่คล้ายกันที่หลัง จะทำให้ระดับความทะเยอทะยานในงานครั้งหลังสูงขึ้น แต่ในทางตรงข้ามถ้าเคยทำพลาดมาก่อน ระดับความ

ทะเยอทะยานต่องานครั้งหลังจะต่ำลง อย่างไรก็ตามอาจมีข้อแม้ว่า คนที่เคยล้มเหลวอาจตั้งความหวังสูงขึ้นไปอีกแล้วพยายามมุ่งมั่นจนประสบความสำเร็จก็เป็นได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรู้และความสามารถของแต่ละคน หากคนใดที่ค่าความล้มเหลวผิดหวังเป็นแต่บทเรียนก็จะทำให้ประสบความสำเร็จในการกระทำครั้งต่อไปได้ แต่ถ้าหากถือเอาความล้มเหลวผิดหวังเป็นความเจ็บปวดทรมานใจ ก็จะทำให้ประสบความผิดหวังและมีความทะเยอทะยานต่ำลงไปอีก ฉะนั้นถ้าจะพิจารณาตามความเชื่อของทฤษฎีนี้ จะพบว่าถ้าต้องการจะดูความสำเร็จของคน ให้ดูจากระดับความทะเยอทะยาน ความคาดหวัง และการวางแผนการทำงาน ตลอดจนการยอมรับการกระทำว่ามีเพียงใด

5. ทฤษฎีแรงจูงใจไร้สำนึก (Psychoanalytic Theory) ทฤษฎีนี้เป็นแนวคิดของกลุ่มจิตวิทยาจิตวิเคราะห์ ซึ่งมีซิกส์มันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) เป็นผู้นำโดยเขามีความเห็นที่เพศ (Sex) และความก้าวร้าว (Aggression) เป็นแรงขับให้เกิดพฤติกรรม คือ เพศเป็นแรงผลักดันขั้นพื้นฐานของพฤติกรรมทุกอย่าง ส่วนความก้าวร้าว นั้น มักเกิดภายหลังแรงผลักดันทางเพศ โดยแรงผลักดันทางเพศทำให้เกิดพฤติกรรม บางครั้งเกิดพฤติกรรมที่ได้รับผลไม่เป็นที่พึงพอใจ ทำให้เกิดความคับข้องใจ ซึ่งความคับข้องใจทำให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าวตามมา

ที่กล่าวมาทั้งหมด 5 ทฤษฎี ทฤษฎีซึ่งเป็นที่ยอมรับกันมากและกล่าวถึงโดยทั่วไป ได้แก่ ทฤษฎีแรงจูงใจที่ว่าด้วยความต้องการ ซึ่งเป็นทฤษฎีทั่วไปเกี่ยวกับแรงจูงใจของมาสโลว์ (Maslow's General Theory of Human Motivation) ทฤษฎีนี้จะเกี่ยวข้องกับความต้องการของมนุษย์ ซึ่ง อับราฮัม เอช มาสโลว์ (Abraham H. Maslow 1954: 26-28) ได้อธิบายถึงความต้องการพื้นฐาน ที่ทำให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ไว้ว่า ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์มีอยู่ 5 ระดับ คือ

1. ความต้องการทางร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นแรกสุด และมีอำนาจรุนแรงกว่าความต้องการอย่างอื่น ได้แก่ ความต้องการอาหาร อากาศ การขับถ่าย การเคลื่อนไหว เป็นต้น หากความต้องการทางร่างกายได้รับการตอบสนองในขั้นพึงพอใจ ก็จะมีความต้องการด้านอื่นตามมา

2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) เป็นความต้องการที่พัฒนาขึ้นมาเมื่อความต้องการทางร่างกายได้รับเป็นที่พอใจ เช่น ความต้องการมีผู้คอยให้ความช่วยเหลือและคุ้มครอง ให้มีความอบอุ่น การให้ความมั่นคงว่าจะต้องมั่งงานทำ สิ่งเหล่านี้หากได้รับบริบูรณ์ ความต้องการขั้นต่อไปก็จะพัฒนาขึ้นมา

3. ความต้องการความรักและความรู้สึกว่ามีส่วนร่วม (Belonging and Love Needs) ได้แก่ ความต้องการให้คนเป็นที่ยอมรับของสังคม ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ต้องการชื่อเสียงเกียรติยศ ต้องการให้คนทั่วไปยกย่องนับถือ และต้องการรักคนอื่นด้วย และปรารถนาที่จะได้รับความรักและความเอาใจใส่จากบุคคลผู้ใกล้ชิดหรือผู้ที่อยู่ใกล้ชิด ซึ่งนับได้ว่า เป็นความต้องการในระดับสูงระดับหนึ่งของมนุษย์

4. ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องในสังคม (Esteem Needs) เป็นความต้องการความภาคภูมิใจและการยกย่องจากผู้อื่น นั่นคือ เมื่อบุคคลเป็นที่ยอมรับของสังคมหรือกลุ่มเพื่อนแล้ว เขาจะกระทำในสิ่งต่าง ๆ ที่จะผลักดันให้ผู้อื่นรู้ถึงความสามารถของตนและกระทำในสิ่งดี ๆ เหล่านี้ เขาต้องการอย่างยิ่งที่จะทำให้ผู้อื่นยกย่องนับถือ ให้เกียรติแก่เขา

5. ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จตามความนึกคิด (Self-Actualization Needs) เป็นความต้องการเข้าใจตนเองได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นความต้องการขั้นสูงสุดของมนุษย์ ได้แก่ความต้องการที่จะแสดงความสามารถของตนเองออกมาให้ปรากฏและเป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไป เป็นความสามารถที่แท้จริงที่ตนมีอยู่ ต้องเป็นบุคคลที่เข้าใจตนเองดีจึงจะบรรลุความสำเร็จในความต้องการระดับนี้

จากที่กล่าวมาแล้วนั้น สามารถจำแนกทฤษฎีแรงจูงใจได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เน้นด้านปัจจัยหรือความต้องการต่าง ๆ ที่ไปกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรม และกลุ่มที่เน้นกระบวนการซึ่งพฤติกรรมของแต่ละบุคคลถูกทำให้มีพลังงานมากขึ้น ตลอดจนการกำหนดแนวทางของการแสดงพฤติกรรมให้ไปสู่เป้าหมายได้

ประเภทของแรงจูงใจ

ในการแบ่งประเภทของแรงจูงใจนั้น มีผู้แบ่งแยกไว้หลายประเภทต่างๆ

สมบูรณ พรธนาภพ และชัยโรจน์ ชัยอินคำ (2518 : 416) ได้กล่าวถึงประเภทของแรงจูงใจโดยทั่วไปมี 2 ลักษณะ คือ

1. แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) หมายถึง แรงจูงใจที่สภาวะของบุคคลมีความต้องการและอยากจะแสดงพฤติกรรมบางสิ่งบางอย่าง ด้วยเหตุผลและความชอบของตัวเอง บุคคลที่มีแรงจูงใจภายในนี้ จะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ด้วยความพอใจและยินดีในงานของตน แรงจูงใจประเภทนี้ จะเกิดขึ้นภายในตัวบุคคล เช่น ความต้องการที่ศรัทธา ความสนใจ ความตั้งใจ การมองเห็นคุณค่า ซึ่งสิ่งเหล่านี้มักเป็นแรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรมที่คงทนถาวร

2. แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) หมายถึง แรงจูงใจที่สภาวะของบุคคลได้รับการกระตุ้นจากภายนอก ทำให้มองเห็นจุดหมายและนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมของบุคคลโดยทั่ว ๆ ไป แรงจูงใจเหล่านี้ เช่น การให้รางวัล การลงโทษ การยกย่องชมเชย การแสดงความรัก การให้รู้ผลการเรียน การแข่งขัน เป็นต้น

น้อมฤดี จงพยุหะ (2519 : 49-54) สรุปการจัดประเภทแรงจูงใจที่ อาร์เนส อาร์ ฮิลการ์ด (Ernest R. Hilgard) ได้จัดไว้ ซึ่งมี 3 ประเภทคือ

1. แรงจูงใจเพื่อการอยู่รอดหรือแรงจูงใจอันเนื่องมาจากความต้องการทางกาย (Physiological Needs) ซึ่งเป็นสิ่งที่จะขาดเสียมิได้ เช่น ความต้องการอาหาร ความต้องการน้ำ ความต้องการอุณหภูมิพอเหมาะ ความต้องการในการขับถ่ายของเสีย ความต้องการพักผ่อน และความต้องการทำกิจกรรม เมื่อความต้องการเหล่านี้ถูกเร้า จะทำให้เกิดแรงขับ (Drive) ขึ้น ซึ่งจะเรียกชื่อต่าง ๆ เช่น แรงขับความหิว (Hunger Drive) แรงขับความกระหาย (Thirsty Drive) และแรงขับความเจ็บปวด (Pain Drive) และอื่น ๆ แรงขับต่าง ๆ นั้น จำเป็นจะต้องได้รับการตอบสนอง แล้วอินทรีย์ก็จะเกิดความพอใจ ถ้าแรงขับมิได้รับการตอบสนองจะทำให้เกิดการเจ็บป่วย และถึงแก่ชีวิตได้ในที่สุด

2. แรงจูงใจอันเนื่องมาจากความต้องการทางสังคม (Social Needs) ของมนุษย์ในการเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น ได้แก่ ความต้องการความรัก (Need for Affection) ความต้องการตำแหน่งในสังคม (Need for Social Status) ความต้องการทางเพศ (Sex Need) ความต้องการเหล่านี้กระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจผลักดันให้เรากระทำพฤติกรรมทางสังคม ที่อาจจะเป็นไปในรูปต่าง ๆ เช่น พฤติกรรมอ่อนน้อม ถ่อมตน พฤติกรรมรุกราน และพฤติกรรมแสดงอำนาจ

3. แรงจูงใจในทางอวกตหรือแรงจูงใจอันเกิดจากความต้องการความสำเร็จ (Need for Successfulness) ความต้องการปรัชญาชีวิตที่น่าพอใจ ความต้องการชื่อเสียงเกียรติยศ ความต้องการในการสร้างและประสิทธิ์ เพื่อให้เกิดความรู้สึกนับถือตนเอง ซึ่งจะเป็นทางให้บุคคลสามารถหลีกเลี่ยงจากการมีปมด้อย และความรู้สึกว่าตนไม่มีค่า หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ตนจะได้มีความรู้สึกว่าคุณมีความสามารถ ส่วนแรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการปรัชญาชีวิตที่น่าพอใจนั้น ก็เพื่อบุคคลจะได้เป็นที่น่านิยมนกย่องของคนอื่นในสังคมด้วย

สมชาย ธีธฤณกุล (2527:60-61) ได้จัดประเภทของแรงจูงใจที่ให้เรา แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. แรงจูงใจทางร่างกาย (Physiological Motivation) เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการทางร่างกาย เช่น ความหิว ความกระหาย การพักผ่อน การขับถ่าย ความต้องการทางเพศ

2. แรงจูงใจทางสังคม (Social Motivation) เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการทางสังคม เช่นความต้องการความรัก ความอบอุ่น ความปลอดภัย ความมีชื่อเสียงในสังคม เป็นต้น เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นภายหลัง เกิดจากการเรียนรู้ของคน แรงจูงใจทางสังคมมีข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่น่าสนใจคือ

- 2.1 การแสดงความต้องการทางสังคมจะมีวิธีการไม่เหมือนกัน
- 2.2 ความต้องการอย่างเดียวกันอาจทำให้คนเรามีพฤติกรรมไม่เหมือนกัน
- 2.3 พฤติกรรมอย่างเดียวกันอาจจะเนื่องมาจากความต้องการที่ต่างกัน
- 2.4 พฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งอาจสนองความต้องการได้มากกว่าหนึ่งอย่าง

ในเวลาเดียวกัน

3. แรงจูงใจส่วนบุคคล (Personal Motivation) แรงจูงใจส่วนบุคคล จะเกิดขึ้นในแต่ละบุคคลแตกต่างกันออกไป อาจมีสาเหตุมาจากความต้องการทางร่างกายหรือ ความต้องการทางสังคม หรืออาจประกอบด้วยทั้งความต้องการทางร่างกายและทางสังคมก็ได้

จากข้อความข้างต้นพอสรุปประเภทของแรงจูงใจแบ่งได้เป็นสองกลุ่มคือ กลุ่มที่ แบ่งประเภทของแรงจูงใจตามลักษณะการเกิด และกลุ่มที่แบ่งประเภทของแรงจูงใจตามลักษณะ กิจกรรมที่นำไปสู่จุดหมายปลายทางหรือความมุ่งหวังเป็นสำคัญ และในการเรียนการสอน ครูจะ จัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ โดยการใช้แรงจูงใจทั้งสองกลุ่มประกอบ กันเสมอ

การสร้างแรงจูงใจ

สิ่งสำคัญที่สุดประการหนึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ การสร้างให้ นักเรียนเกิดแรงจูงใจ เพื่อยั่วให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียน มีความรู้สึกพอใจที่ได้ เรียนรู้ ดังนั้นครูจึงมีวิธีการที่จะสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนได้ และมีผู้เสนอวิธี การสร้างแรงจูงใจไว้ดังนี้

วารินทร์ สายโอบเอื้อ และสุณีย์ อีรดากร (2522 : 68-70) ได้กล่าวถึงการ สร้างแรงจูงใจให้กับผู้เรียน ดังนี้

1. การเร้าให้นักเรียนเกิดความรู้สึก การเร้าจะทำให้ให้นักเรียนเกิดการตื่นตัว ซึ่งอาจจะกระทำโดย

1.1 เร้าให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น โดยการจัดสภาพการณ์ในห้องเรียน เพื่อให้เด็กเรียนโดยวิธีสืบสวน จัดนิทรรศการ จัดเกมต่าง ๆ หรือการตอบปัญหาต่าง ๆ

1.2 ความกังวลใจทำให้เกิดการเสาะแสวงหาความรู้ ซึ่งเป็นผลมาจากสภาพ ทางอารมณ์ ที่หุดหิงิด กังวลใจที่สะสมมากขึ้นในระดับที่เหมาะสม จะเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียน เกิดพฤติกรรมของการเสาะแสวงหาคำตอบที่ต้องการได้

2. การแข่งขันและการร่วมมือ เป็นการสร้างแรงจูงใจอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะการแข่งขันจะเป็นแรงจูงใจที่เป็นลักษณะเปรียบเทียบโดยจะต้องให้เด็กได้เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ และพยายามปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนรู้ของตนให้ดีขึ้น สำหรับการร่วมมือนั้น นอกจากจะสร้างแรงจูงใจแล้วยังก่อให้เกิดความสามัคคีในกลุ่มด้วย เช่น การฝึกให้นักเรียนรู้จักการจรรยาบรรณในการทำงาน รู้จักแสดงความคิดเห็น และฝึกการยอมรับมติของกลุ่ม เพราะการทำงานกลุ่มตามจุดประสงค์ของกลุ่ม จะทำให้งานประสบผลสำเร็จและเป็นไปอย่างมีระบบมากกว่าการทำงานกลุ่มที่ทำตามจุดประสงค์ของหัวหน้ากลุ่ม จะทำให้งานประสบผลสำเร็จและเป็นไปอย่างมีระบบมากกว่าการทำงานกลุ่มที่ทำตามจุดประสงค์ของหัวหน้ากลุ่ม หรือคนใดคนหนึ่งในกลุ่ม

3. การชมเชยและการตำหนิ เป็นการนำเอาวิธีการกระตุ้นให้บุคคลทำงานโดยมุ่งให้ได้รับรางวัลและหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ รางวัลและการลงโทษอาจจะเป็นนามธรรม ภาษา หรือสัญลักษณ์ก็ได้

4. การให้นักเรียนรู้ความก้าวหน้าของตน ว่าตัวเองดีขึ้นจะทำให้เขารู้สึกว่า ตัวเองประสบผลสำเร็จ จะทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจในความสามารถของตน และเป็นแรงจูงใจให้เขาสนใจในการเรียนขั้นต่อไป

5. ระคับความมุ่งหวัง โดยยึดหลักที่ว่าพยายามที่จะทำให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จ และพยายามหลีกเลี่ยงความผิดหวัง ด้วยการให้ผู้เรียนตั้งระคับความมุ่งหวัง ให้สอดคล้องกับความสามารถของตน และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงด้วย เพราะความสมหวังหรือความผิดหวังนั้นขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายที่แต่ละคนกำหนดไว้

6. การให้รางวัลและการลงโทษ เป็นแรงจูงใจที่มักกล่าวไว้คู่กัน เช่นเดียวกับ การชมเชยและการตำหนิ และแน่นอนที่สุดว่า การให้รางวัลย่อมมีผลต่อการเรียนรู้มากกว่าการลงโทษ ดังนั้นก่อนจะใช้จะต้องคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

6.1 ควรจะใช้ให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน เพราะการให้รางวัลอาจจะทำให้เด็กคำนึงถึงรางวัลมากกว่าความสำเร็จของงาน หรือการลงโทษ จะมีผลทำให้บุคคลหลบหนี และเก็บกด ตลอดจนเกิดความก้าวร้าวในภายหลังได้

6.2 การลงโทษไม่ควรจะรุนแรง หรือลงโทษพร่ำเพรื่อ และควรจะให้เด็กรู้ว่า ถ้าลงโทษแล้วตนดีขึ้น จะเป็นประโยชน์ที่สุด เพราะการลงโทษ จะกลายเป็นรางวัลไปในตัว

6.3 การให้รางวัลและการลงโทษ ควรจะกระทำทันที และเหมาะสมกับ สถานการณ์จึงจะได้ผลดีมากกว่าการ วั่นระยะให้ทานออกไป

เอช แอล คิงส์เลย์ (H.L. Kingsley 1955 : 93-95) ได้กล่าวถึงการ สร้างแรงจูงใจที่พบเสมอ ๆ ในการเรียนการสอน โดยสรุปคือ

1. การชี้ให้นักเรียนเห็นคุณค่า ความปรารถนาและจุดมุ่งหมายในการเรียน ซึ่งครูจะต้องทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่นอกเหนือไปจากการสอนในบทเรียน เพื่อจะชี้ให้นักเรียนเห็นและเต็มใจที่จะเรียนให้ได้ตามจุดมุ่งหมาย

2. ครูจะต้องเข้าใจในความต้องการและความพอใจของนักเรียน โดยครูจะต้องพยายามศึกษาให้เข้าใจในจุดมุ่งหมายและความต้องการของนักเรียน และเปลี่ยนแปลงวิธีการของแรงจูงใจให้เหมาะสมอยู่เสมอ เช่น มีการชมเชยและการตำหนิ การให้รางวัลและการลงโทษ การแข่งขันเพื่อให้นักเรียนได้เปรียบเทียบการเรียนรู้ การทราบถึงผลและความก้าวหน้าของนักเรียน

3. การสร้างทัศนคติที่ดีให้แก่ นักเรียน การสร้างทัศนคติที่ดีของนักเรียนจะทำให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี

4. การโน้มน้าวอุดมคติของนักเรียนให้เป็นไปในทางดี

จอห์น พี ดีเซกโก (John P. DeCecco 1968 : 178-181) ได้ให้หลักการ สร้างแรงจูงใจ ที่อาจจะใช้ได้ผลหลายประการคือ การดึงเด็กเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียน การสอน จัดหาเครื่องกำหนดความสามารถของเด็ก เพื่อคิดว่าเด็กมีความสามารถระดับใด การให้รางวัลเพื่อกระตุ้นให้กระทำกิจกรรมใด ๆ ให้สำเร็จ นอกจากนี้การจะสร้างแรงจูงใจให้มี ประสิทธิภาพนั้น ครูจะต้องพยายามค้นหา ความต้องการของนักเรียนให้พบ แล้วใช้แรงจูงใจสนอง ความต้องการอย่างมีแบบแผนมีหลักเกณฑ์

ดังนั้นในการสร้างแรงจูงใจ ครูผู้สอนจะต้องรู้วิธีการ เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้มากที่สุด โดยนำแรงจูงใจมาใช้เหมาะสมในทุกด้าน นับตั้งแต่ความเหมาะสมกับตัวนักเรียนเองโดยส่วนรวม และที่สำคัญที่สุดคือ ครูต้องมีความหวังในผลการใช้แรงจูงใจนั้นให้ใกล้ความจริงมากที่สุด นั่นคือ ครูจะต้องมั่นใจว่าแรงจูงใจที่ตนนำมาใช้นั้น ตนเองมีความเข้าใจและได้พยายามแก้ไขข้อบกพร่องเป็นอย่างดีแล้ว

สัมพันธภาพของครูกับนักเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ครูผู้สอนเป็นผู้ที่ใกล้ชิดและเกี่ยวข้องกับนักเรียนอยู่ตลอดเวลา มีโอกาสที่จะทำความรู้จักนักเรียนได้ดี และเป็นผู้ที่นักเรียนเข้าพบปะสัมพันธ์โดยตรงได้ ทั้งนี้ เพราะธรรมชาติของงานที่ครูทำอยู่ได้เอื้ออำนวยให้บทบาทของครูผู้สอนมีต่อนักเรียนมากพอสมควร ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เป็นเรื่องสำคัญซึ่งจะช่วยให้ผู้สอนและผู้เรียนมีความเข้าใจต่อกันเป็นอย่างดี ช่วยให้การเรียนของผู้เรียนได้ผลดี เพราะเมื่อผู้สอนให้ความเป็นกันเองกับนักเรียน ผู้เรียนย่อมรู้สึกสบายใจในการที่จะรับวิชาหรือทำความเข้าใจในบทเรียน ทั้งยังเกิดความรู้สึกเชื่อถือและไว้วางใจผู้สอน ไม่กระต้างกระเดื่องต่อผู้สอน ผู้สอนจึงมีโอกาสฝึกอบรมให้ผู้เรียนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข กล้าในสิ่งที่ควรกล้า และวางตัวพอเหมาะแก่เหตุการณ์ ทั้งผลการวิจัยของ โทมัส แอล กูด (Thomas L. Good 1983 : 127-144) เกี่ยวกับคุณภาพของครูที่มีผลต่อการเรียนการสอนว่า การสอนอย่างตั้งใจจริง (Active Teaching) ของครู อันได้แก่ ครูมีความเข้าใจ มีความกตเวทิตาในวิชาที่สอน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม เอาใจใส่และสนใจต่อการเรียนรู้ของนักเรียน พร้อมทั้งจะสอนเสริมเมื่อนักเรียนไม่เข้าใจ ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนดีขึ้น โดยเฉพาะในปัจจุบันนี้ การถ่ายทอดวิชาความรู้ ลักษณะนิสัย อาชีพการงานและสิ่งจำเป็นอื่น ๆ นั้น ขึ้นอยู่กับครู ถ้าครูมีสัมพันธภาพที่เป็นมิตร เอื้ออาทรและเข้าใจเอาใจใส่ให้นักเรียนเป็นอย่างดีแล้ว ก็ย่อมส่งผลต่อการเรียนรู้และการพัฒนาให้นักเรียนได้ก้าวหน้า ดังที่ อวยพร สังข์ทอง (2527 : 11-12) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนดีขึ้นก็คือ การที่ครูให้ความสนใจเข้าใจ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิด ได้พูดแสดงความคิดเห็น ตลอดจนมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน และสอดคล้องกับ ก่อ สวัสดิทานิชย์ (2523 : 35) ที่กล่าวถึงสัมพันธภาพอันดีระหว่างครูกับนักเรียน อันรวมถึงความเป็นกันเอง เห็นอกเห็นใจ จะช่วยให้การเรียนรู้ได้ผลดี ดังนั้น การที่นักเรียนจะประสบผลสำเร็จในการเรียนได้ดีเพียงใดนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเฉพาะองค์ประกอบทางด้านสติปัญญาเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทางด้านที่ไม่ใช่

สติปัญญาด้วย ดังที่ สุรินทร์ สรสิริ (2515 : 5) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนว่า เป็นของสำคัญ ครูต้องมีไหวพริบในอันที่จะทำให้นักเรียนมีความสัมพันธ์กับครูอย่างใกล้ชิด มองเห็นครูเป็นคนที่ให้ความอบอุ่นและเอาเป็นที่พึ่งได้ สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนส่งเสริมให้นักเรียนมีผลการเรียนดี

ดังนั้นสัมพันธภาพของครูกับนักเรียน ก็เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นอย่างมาก จากผลการศึกษาเอง วิลเลียม เอ เลวิส (William A. Lewis 1965 : 396-401) เกี่ยวกับสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยศึกษานักเรียนเกรด 6 จำนวน 644 คน พบว่า นักเรียนที่มีการรับรู้ถึงสัมพันธภาพที่ดีกับครู จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับ คาร์ล โรเจอร์ (Carl Roger 1969 : 164) นักจิตวิทยามีความเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ความคิดกับความรู้สึก และท่าทีที่มีต่อกัน ย่อมจะเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของนักเรียนด้วย นอกจากนี้ การที่ครูมีความเข้าใจเอาใจใส่ รักและเมตตากรุณาต่อนักเรียน ตลอดจนให้ความช่วยเหลือ ทำให้นักเรียนเกิดความอบอุ่น สบายใจอยากเข้าไปติดต่อกับสิ่งเหล่านี้จะส่งผลมายังการเรียนของนักเรียนทั้งสิ้น (พรรณี ชูทัย 2522 : 263)

จากการที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ของครูกับนักเรียน อันรวมถึงความสัมพันธ์สมกับนักเรียน ความเป็นกันเองและเข้าใจจิตใจของนักเรียน ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรม และให้ความเอาใจใส่ต่อนักเรียนโดยทั่วถึงกัน เป็นส่วนทำให้ผลการเรียนของนักเรียนดีขึ้น

แรงจูงใจของนักเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ในกระบวนการเรียนรู้มีองค์ประกอบหลายอย่าง แรงจูงใจของผู้เรียนนับว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นส่วนกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และบางทีก็เป็นตัวกำหนดแนวทางของการเรียนด้วย และช่วยให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายทางการเรียนได้เป็นอย่างดี ดังที่ ชัยนาถ นาคบุปผา (2529 : 54-55) กล่าวถึงแรงจูงใจในตัวบุคคลว่าเป็นส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่จะแสวงหาเป้าหมาย เช่น นักเรียนที่มีความตั้งใจทำงานเป็นอย่างดี จะขึ้นอยู่กับแรงผลักดันที่เป็นแรงจูงใจให้กระทำพฤติกรรมเหล่านั้น นักเรียนที่มีแรงจูงใจต่างกันจะประสบความสำเร็จในการเรียนการทำงานต่างกัน ผู้ที่มีแรงจูงใจสูงจะมีความตั้งใจทำ

งานดีกว่า อดทนต่อความล้มเหลวสูงกว่าผู้ที่ม่แรงจูงใจต่ำ ฉะนั้นแรงจูงใจจึงเป็นองค์ประกอบ
อันหนึ่งที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและประสิทธิภาพในการทำงาน (ประหยัด ทองมาก
2530 : 4)

แม้ว่าแรงจูงใจจะเกิดขึ้นอยู่ภายในตัวนักเรียนก็ตาม แต่แรงจูงใจนี้อาจได้รับอิทธิพล
จากภายนอก ดังนั้นแรงจูงใจจึงมีนัยครอบคลุมไปถึงความพยายามของสิ่งของ หรือบุคคลอื่นที่จะ
เร้าแรงจูงใจของผู้เรียนและทำให้เกิดจุดมุ่งหมายต่าง ๆ ขึ้นมากมาย แรงจูงใจจะเกี่ยวพัน
กับสิ่งอื่นหลายอย่าง เช่น ความสนใจ ความต้องการ ทศนคติ ระดับความมุ่งหวัง ค่านิยม
สิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อพฤติกรรมในการเรียนของนักเรียนเป็นอย่างมาก ดังที่ เอนกกุล กริแสง
(2521 : 102) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจดังนี้

1. นักเรียนที่มีความสนใจ จะตั้งใจเรียนมากกว่านักเรียนที่ขาดความสนใจในวิชา
นั้น ๆ และมีความพอใจที่ได้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับบทเรียนนั้น ๆ พยายามจะทำให้เกิดผลดีที่สุด
2. ความต้องการจะเป็นแรงกระตุ้นให้ทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการ
นักเรียนที่ต้องการความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียน จะตั้งใจเรียนมากกว่าเด็กที่ขาดความ
ต้องการในค่านี
3. ค่านิยม หมายถึง การตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ อาจจะเป็นค่านิยมใน
สิ่งที่มีคุณค่าในตัวเอง ค่านิยมทางเศรษฐกิจและสังคม หรือค่านิยมอื่น ๆ จะเป็นแรงกระตุ้นให้
แสดงพฤติกรรมตามค่านิยมนั้น ๆ
4. ทศนคติที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งย่อมมีผลต่อพฤติกรรมที่มีต่อสิ่งนั้น นักเรียนที่มีทศนคติ
ที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์ย่อมพอใจที่ได้ เรียนรู้และทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับคณิตศาสตร์
5. ความมุ่งหวังจะทำให้เกิดแรงกระตุ้นให้ทำกิจกรรมในระดับที่ต่างกัน ผู้ที่ตั้ง
ระดับความมุ่งหวังไว้สูง จะพยายามมากกว่าผู้ที่มีระดับความมุ่งหวังต่ำ

ดังนั้นแรงจูงใจย่อมมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นอย่างมาก หากครูใช้
ความสามารถในการเรียนรู้มาเป็นเกณฑ์ในการคาดหมายคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จะพบว่า
นักเรียนเป็นจำนวนมากมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าที่คาดหมาย และจะมีนักเรียนเป็น

จำนวนไม่น้อยเลยที่มีผลการเรียนต่ำกว่าควร ทั้งนี้เป็นผลที่เนื่องมาจากแรงจูงใจในการเรียน
ทั้งสิ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

นลินี วันชัย (2510 : 32-36) ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนตามอุดมคติในทัศนะของครูและนักเรียน" โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 15 คน กลุ่มที่สองเป็นนิสิตปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 15 คน และกลุ่มที่สามเป็นอาจารย์ที่สอนอยู่ในโรงเรียนสาธิต จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสัมพันธภาพ 3 ด้าน คือ ด้านการสื่อความเข้าใจ ด้านอารมณ์และด้านการวางตัวของครู โดยให้เรียงลำดับความสำคัญ ผลปรากฏว่าทั้งสามกลุ่มมีความเห็นพ้องกันว่าสัมพันธภาพในอุดมคติของครูกับนักเรียนที่ดีที่สุดนั้นก็คือ ครูสามารถสื่อความเข้าใจกับนักเรียนได้อย่างชัดเจน ครูวางตัวเป็นมิตรหรือเป็นเพื่อนกับนักเรียน และครูมีความรักความเอาใจใส่ใกล้ชิดกับนักเรียน ในทางตรงกันข้าม สัมพันธภาพในอุดมคติที่ไม่ดีนั้นคือ ความเอาใจใส่ใกล้ชิดกับนักเรียน ในทางตรงกันข้าม สัมพันธภาพในอุดมคติที่ไม่ดีนั้นคือ ครูชอบยกตนข่มนักเรียน ถูกนักเรียน ละเลยทอดทิ้ง ไม่เอาใจใส่กับนักเรียน และแสดงความรู้สึกที่เย็นชา ไม่สนใจใยดีกับนักเรียน

สมศักดิ์ ลิภาสุรพิสุทธิ์ (2518 : 62-64) ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาเปรียบเทียบปัญหาการเรียน สังคม และส่วนตัวของนักเรียนในระดับประถมศึกษาตอนปลาย ในเขตการศึกษา 2" โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย จำนวน 1,000 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหานักเรียน สังคมและส่วนตัว ผลปรากฏว่า ปัญหาด้านสังคมนั้นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-7 มีปัญหาด้านความสัมพันธ์กับครูมากที่สุด ซึ่งนักเรียนไม่กล้าซักถามครูเมื่อมีข้อสงสัย เมื่อมีความทุกข์ไม่กล้าปรึกษาครู ไม่ชอบครูที่ไม่ยุติธรรม ครูไม่เข้าใจความรู้สึกของนักเรียน และครูเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนน้อยเกินไป

วรรณ ทงนุ้ย (2523 : 49-52) ทำการวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์ปัญหาของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครสวรรค์" โดยใช้กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 จำนวน 510 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาด้านสังคม ความต้องการ ด้านการเรียน ด้านบุคลิกภาพ ด้านสุขภาพพลานามัย ด้านครอบครัว ผลปรากฏว่า ปัญหาด้านสังคม ได้แก่ ปัญหาอันเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน คือ ครูไม่ส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ที่นักเรียนสนใจ ครูไม่ให้ความใกล้ชิดและเป็นกันเอง ครูลงโทษอย่างขาดความยุติธรรม ครูไม่ส่งเสริมให้นักเรียนกล้าแสดงออก ส่วนปัญหาความต้องการ และการได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่นนั้น เด็กต้องการให้ครูช่วยเหลือ และให้คำปรึกษา แนะนำเรื่องการเรียนรู้ ไม่ต้องการให้ครูเข้มงวดและกวดขันนักเรียน ต้องการให้ครูพูดจาและปฏิบัติต่อนักเรียนด้วยความสุภาพและจริงใจ

งานวิจัยต่างประเทศ

เพอร์ซิวัล เอ็ม ไซมอนด์ (Percival M. Symonds 1955: 301-308) ศึกษาเรื่อง "การประเมินประสิทธิภาพของครูโดยนักเรียน" กลุ่มตัวอย่างประชากรได้แก่ นักเรียนระดับ 7, 8 และ 9 จำนวน 453 คน เป็นผู้ประเมินครูที่สอนในโรงเรียนจำนวน 32 คน ว่า เป็นครูที่ดีหรือไม่ดี ครูเหล่านี้ได้รับการเลือกจากนักเรียนเอง หลังจากนั้นให้ผู้สังเกตการณ์ 17 คน ทำการสังเกตครูเหล่านี้ขณะที่สอน พบว่าคุณลักษณะของครูที่ดีและไม่ดีในสายตาของนักเรียนนั้นมีความแตกต่างกันอยู่ 3 ลักษณะ คือ

1. ครูที่ดีมีลักษณะที่อบอุ่น เป็นกันเอง มีความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน ครูจะเข้าใจปัญหาทางอารมณ์ และความต้องการของนักเรียน พร้อมทั้งยอมรับในความแตกต่างของแต่ละบุคคล ครูจะอดทนต่อความผิดพลาดของนักเรียน มีความเห็นใจและให้กำลังใจแก่นักเรียน กระตุ้นให้รู้จักตัดสินใจ รู้จักทำงานด้วยตนเอง พฤติกรรมของครูจะคงเส้นคงวาเสมอ แต่ครูที่ไม่ดีนั้นจะไม่มีความรัก ความสนใจ และไม่จดจำชื่อนักเรียนในห้องเรียน ครูมักจะจับผิดนักเรียนเสมอ ไม่เคารพในความเป็นเอกลักษณ์ของนักเรียน เลือกรักมักที่ซึ้ง และมีความเย็นชา ไม่ใกล้ชิดกับนักเรียน

2. ครูที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถควบคุมนักเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัยเป็นมิตรกับนักเรียน และมีอารมณ์ขันร่วมกับนักเรียน ครูที่ไม่ที่จะแสดงลักษณะที่อ่อนแอและชี้ขาด ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ คำตำหนิและลงโทษนักเรียนอย่างไม่มีเหตุผล ควบคุมนักเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัย ด้วยการลงโทษ ครูบางคนเคร่งเครียดมากเกินไป ไม่หัวเราะ ไม่สนุกสนานร่วมกับนักเรียน

3. ครูที่สามารถอธิบายบทเรียนให้นักเรียนเข้าใจได้อย่างชัดเจน มีใจรักในการสอน สามารถกระตุ้นให้นักเรียนทำงานได้อย่างเต็มความสามารถ รู้จักใช้สื่อการสอนที่เร้าความสนใจ และให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ในทางตรงกันข้ามครูที่ไม่ที่จะสร้างความเบื่อหน่ายในการเรียนการสอน ไม่สามารถอธิบายบทเรียนให้นักเรียนเข้าใจได้ และยังทำให้นักเรียนสับสนเพิ่มขึ้นอีกด้วย

วิลเลียม อาร์ เบค (William R. Beck 1967 : 127-128) ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาลักษณะของครูตามการรับรู้ของนักเรียน" กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนระดับชั้น 6 จำนวน 2,108 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม "ครูของฉัน" เพื่อศึกษา ลักษณะของครู พบว่า ครูที่ดีในสายตาของนักเรียน คือ ครูที่ให้ความรัก ความเอาใจใส่ มีท่าทางอบอุ่นเป็นกันเองกับนักเรียน สามารถสื่อความเข้าใจได้อย่างชัดเจน กระตุ้นให้นักเรียน แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ ตลอดจนนักเรียนมีแรงจูงใจที่จะเรียนอีกด้วย

เบนจามิน เฮนรี ลินด์แมน (Benjamin Henry Lindeman 1978 : 4004A -4005A) ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาสถานะสำคัญของครูคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา ตามการรับรู้ของนักการศึกษา" กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นผู้บริหาร ครูคณิตศาสตร์ ศึกษานิเทศก์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามประเมินค่า พบว่า สัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูคณิตศาสตร์ กับนักเรียน ทำให้ผลการเรียนของนักเรียนดีขึ้น

รูธ แมรี บิวส์เชอร์ (Ruth Marie Buescher 1969 : 1858A -1859A) ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ไม่ใช่สติปัญญา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักศึกษาหญิงระดับวิทยาลัยในสาขาต่าง ๆ " กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ของวิทยาลัยเอกชนจำนวน 188 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ครอบครัว เพื่อน ความมีอิสระเสรีภาพ วัฒนธรรมประเพณี และแรงจูงใจ ผลปรากฏว่า สภาพครอบครัว แรงจูงใจ ความมีอิสระเสรีภาพ มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากการวิจัยในประเทศและต่างประเทศที่ได้กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า สัมพันธภาพ
ของครูคณิตศาสตร์กับนักเรียน แรงจูงใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์มีความ
สัมพันธ์กัน

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย